

Rio Tinto

la petjada de la humanitat
Per Néstor Carda

Rio Tinto és una destinació pràcticament de visita obligada per a un fotògraf de natura, són pocs els que no han vist qualche vegada fotografies d'aquest paratge de la Península Ibèrica. Al contrari del que succeeix amb altres destinacions, amb les quals un sembla conformar-se amb escoltar les aventures dels qui els han visitat, el Tinto té alguna cosa que atrau, que fa que un decideixi anar-hi per primera vegada a veure amb els seus propis ulls el que allà s'amaga, o bé visitar-ho en diverses ocasions cercant allò que un es va deixar pendent. Tal volta la proximitat ajudi, ja que està situat a la província de Huelva, a poc més d'una hora amb cotxe des de Sevilla.

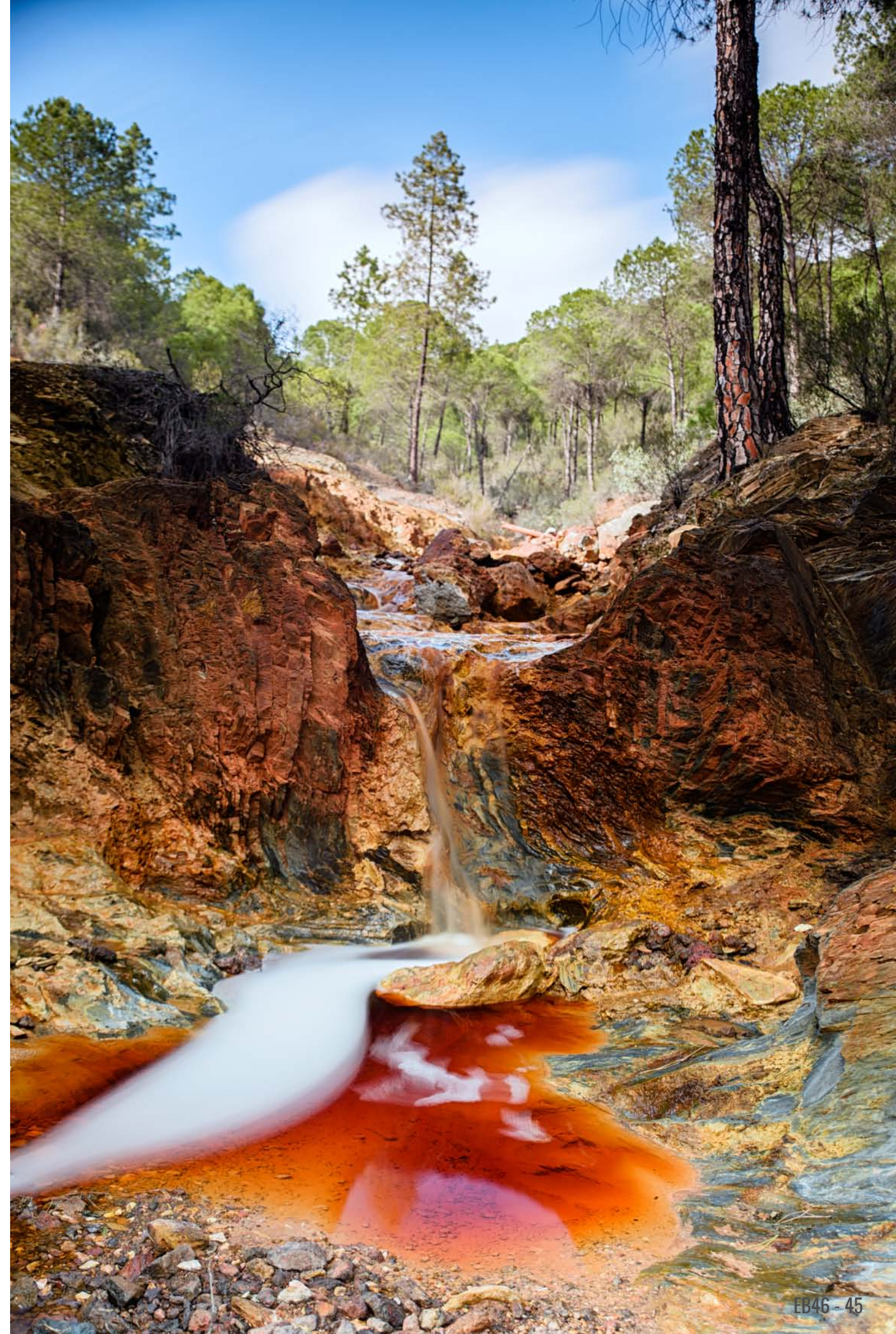
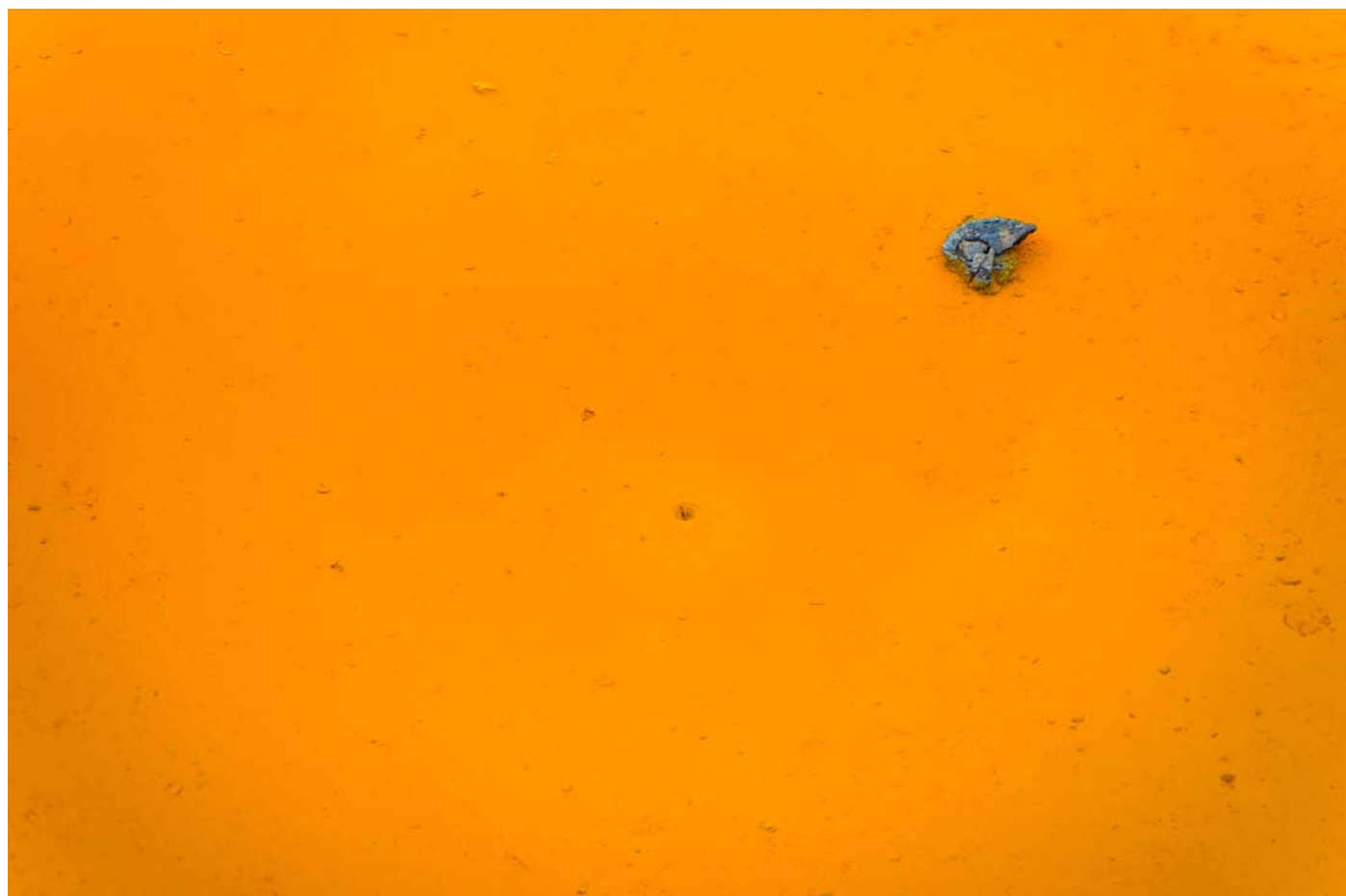
Quan un surt de viatge fotogràfic el més aconsellable és deixar-se guiar per aquells que ja coneixen el lloc, preparar l'itinerari amb un marge de seguretat i amb algunes localitzacions a la butxaca que garanteixin part de l'objectiu del viatge. En aquesta ocasió hi havia una part assegurada, ja que entre el grup que visitarem el Tinto es trobaven bastants repetidors, companys que ja coneixien bé el lloc després de diverses visites.

La Conca Minera de Rio Tinto està formada pels municipis del Campillo, Minas de Riotinto, Nerva i Huelva. Des del primer moment tots teníem clar que ens allotjariem a Nerva, a l'Hotel Vázquez Díaz que regenta l'entranyable Casiano. Sens dubte el seu carisma i personalitat, així com el tracte i la professionalitat, han fet d'aquest establiment el lloc preferit per al descans dels qui visiten el Tinto. El propi Casiano, enamorat de la seva terra, comentava després del primer sopar, entre orgullós i malenconiós, com el seu era l'únic establiment que quedava a Nerva dedicat a l'hostatgeria, de més d'una dotzena que van arribar a haver-hi. Altres històries i anècdotes que ens va explicar sobre la vida de la zona explicaven com Nerva havia passat de ser un municipi amb gairebé 20.000 habitants, que vivien de l'explotació de les mines, a quedar-se només amb els quasi 5.000 de l'actualitat.

En primera instància, només arribar, un es troba amb un panorama desolador. A les afores de Nerva el paisatge el conformen muntanyes d'enferroc, escòries de la indústria minera i runes d'instal·lacions abandonades, i

és que la història de Rio Tinto està lligada a la mineria. Les primeres civilitzacions ja aprofitaven els recursos d'aquesta terra, tot i que foren els romans qui varen desenvolupar primer l'activitat minera. Fins al tancament de la mina, el 2001, la conca minera i els pobles que la conformen han conegut històries de tota índole, de sacrifici, de lluita obrera, social, mediambiental però també de desenvolupament i creixement. L'explotació de la mina per part de companyies angleses va deixar la seva empremta a la zona, a l'arquitectura, clarament britànica, i a fer que Rio Tinto fos conegut com el bressol del futbol a Espanya.

Però la petjada més important de Rio Tinto no és la d'una societat o la d'una cultura en concret, sinó que, sens dubte, és la de la humanitat al nostre planeta Terra. L'extracció al llarg dels segles de coure, or, plata, platí, quars, pirites, etc. ha deixat una ferida a la terra que no es podrà tancar mai. De fet Corta Atalaya va ser, al seu moment, la mina a cel obert més gran d'Europa i la segona del món. Situar-se davant dels seus 1200 metres de llarg, per 900 d'ample i 350 de profunditat ens deixa sense paraules. És necessari recordar

Fotografies dels llots de la zona coneguda com la presa. A la pàgina anterior, a la dreta, naixement del riu a la zona de la Sierra de Caro.

*la petjada més important a Rio Tinto no és la d'una
societat o la d'una cultura en concret, sens dubte és
la de la humanitat al nostre planeta Terra.*

A la carretera que du a La Dehesa es poden veure les instal·lacions de l'explotació actual de la mina. Els camions van i venen constantment carregats de material a l'explotació de Cerro Colorado

Panoràmica de Corta Atalaya. A la dreta detall de la mateixa mina amb una antiga locomotora abandonada que ens dóna escala de les seves dimensions

referències conegudes per poder adonar-se de les dimensions reals que un té al davant.

I amb tot aquest panorama, ¿què és el que duu als fotògrafs de naturalesa a anar-hi a Rio Tinto? Bàsicament el color. La principal característica del Tinto és el color de les seves aigües. Són d'un to vermellós, a causa de la descomposició de minerals sulfurats i metalls pesants produïda per bacteris acidòfils com *Acidithiobacillus ferrooxidans* i *Leptospirillum ferrooxidans* entre d'altres. En un primer contacte amb la zona tot sembla irreal, un món artificial en el qual el paisatge i les seves aigües vermelles formen part d'una hecatombe ecològica. Aquesta imatge es va esborrar, almenys temporalment, després de visitar el naixement de Rio Tinto a la Sierra de Caro, molt a prop de l'allotjament de Nerva. Aquesta part del llit del riu discorre entre matolls i terreny muntanyenc. Durant el tram visitat pot sentir-se la naturalesa en estat propi, estranya, però natural, a la qual es pot escoltar l'aigua córrer i el cant de les aus. I és que aquests senyals de vida es fan de sobte rares en un hàbitat en el

qual tot sembla estar impregnat per una olor sulfurada i amb unes aigües amb un pH àcid d'entre 1,7 i 2,7. Recordava, en aquest moment del viatge, els estudis que la NASA va realitzar a la zona fa anys, batejats com a projecte M.A.R.T.E. Aquella notícia va quedar guardada a la meua memòria perquè em va sorprendre que pogués existir a la Terra un lloc com aquest i, a més a més, tan a prop de casa. Aquell va ser el moment en què vaig conèixer l'existència del Tinto.

Però tornant a la pregunta... el color. La imatge que es té, des del món de la fotografia de naturalesa del Tinto, està plena de colors, de textures, ... Les que ens regalen les diferents formacions sedimentàries que al llarg del recorregut del riu s'han creat, els fangs a les ribes del llit, a les zones més estancades o a les parts sense cabdal. No és un lloc fàcil per fotografiar, ja que les diferents localitzacions es troben entrant al llit del riu per camins poc marcats, sols coneguts per aquells que ja han visitat el lloc, acompanyats en altres ocasions o han tingut la sort de passar un temps per la zona i dedicat gran part del mateix a descobrir llocs on acos-

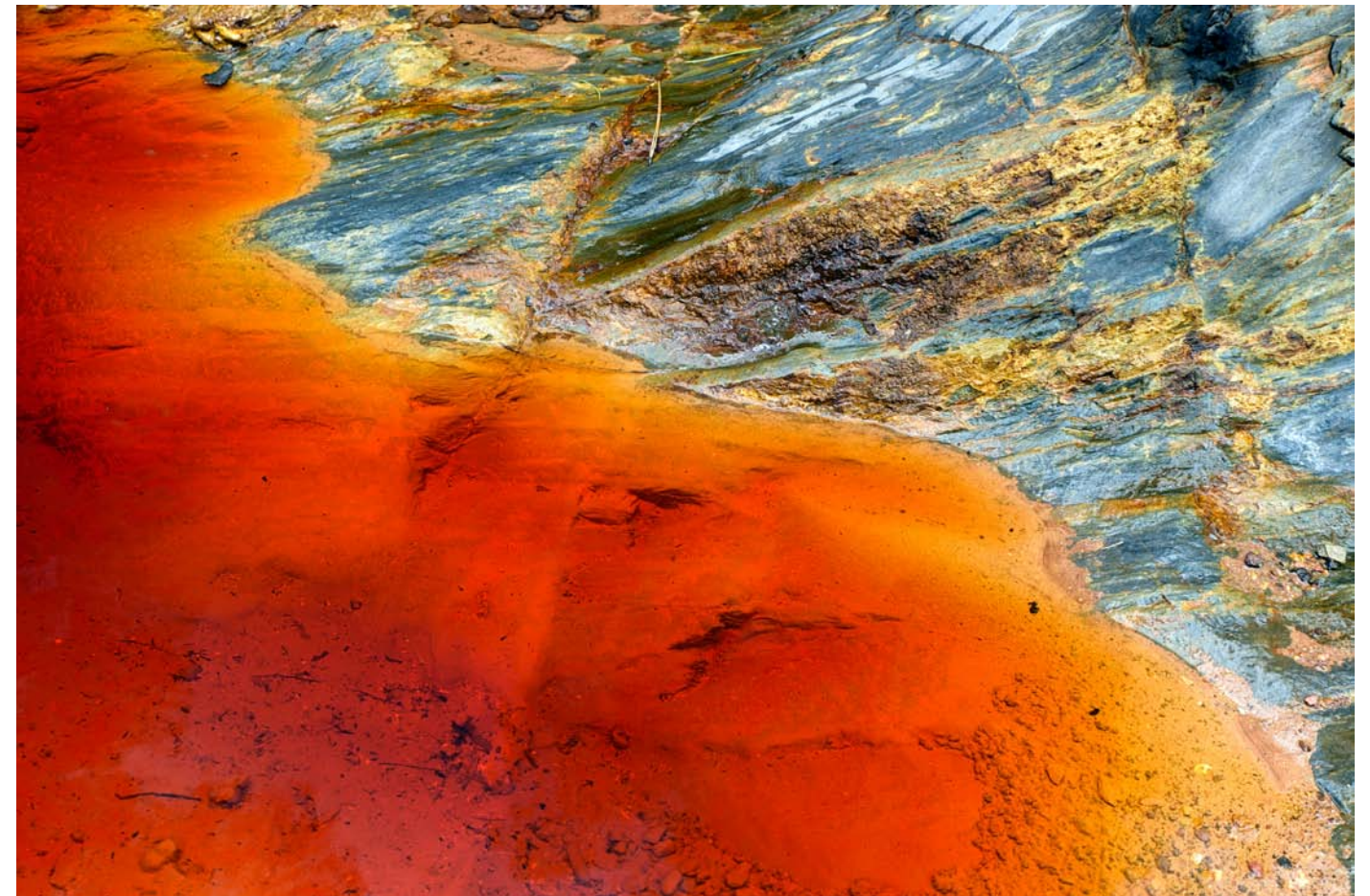
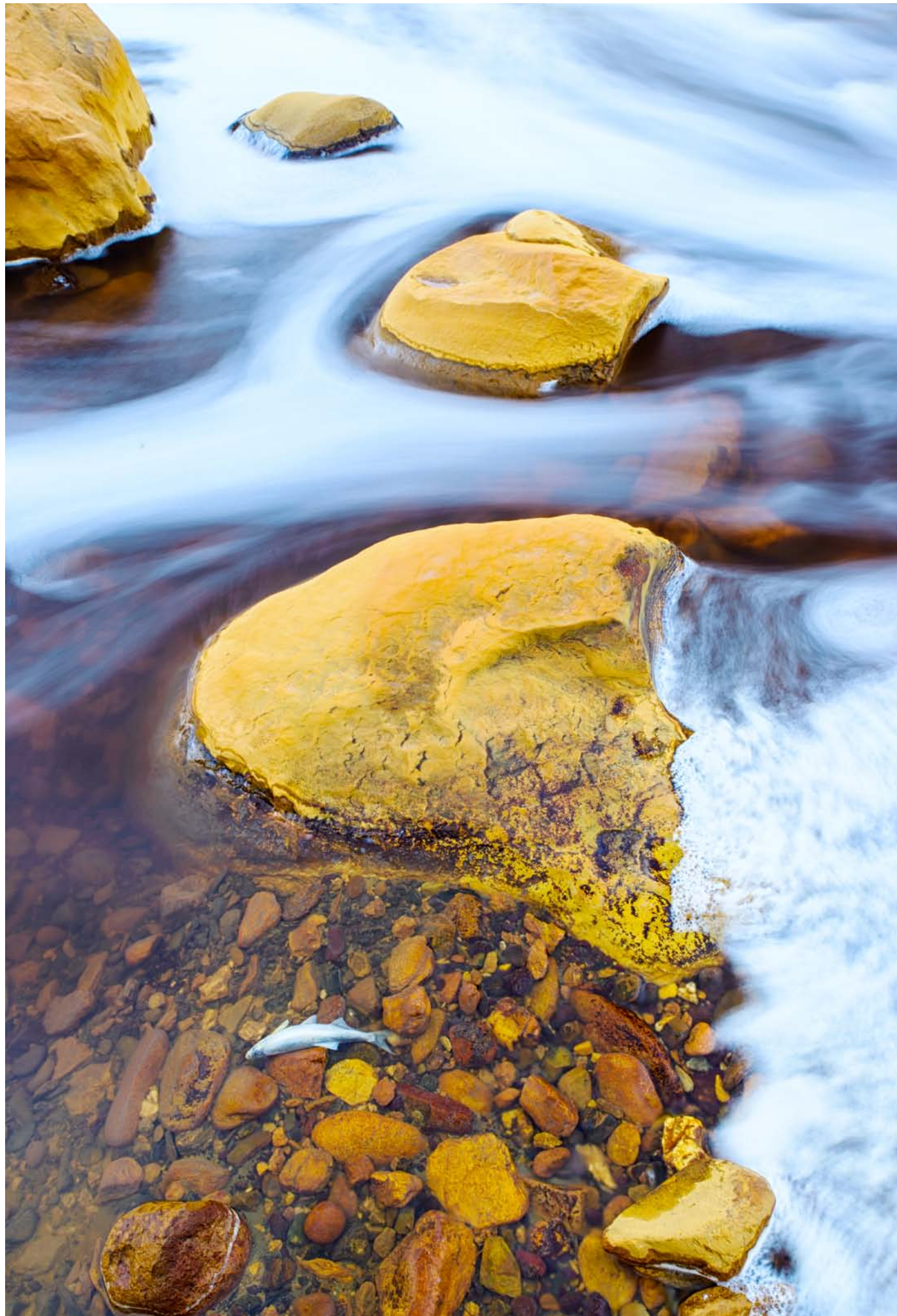
tar-se a aquest món fantasiós que el riu regala. Però sens dubte el que compli- ca moltíssim la labor fotogràfica al Tinto és intentar escapar de tota la contaminació visual del lloc. Entenguem el terme "contaminació visual" com una saturació d'imatges d'un lloc a la qual el fotògraf i l'espectador estan sotmesos. Des de fa anys ha estat una zona molt visitada: s'organitzaven i s'organitzen tallers i excursions fotogràfiques per part d'empreses, que venen precisament la possibilitat de poder realitzar aquest tipus de fotografies. Fins i tot, dins del món dels concursos fotogràfics, les imatges preses del Tinto han estat i segueixen sent premiades i valorades. A una pausa del viatge, després de gaudir de la gastronomia local, el tema va sortir conversant amb un company: la dificultat de fotografiar el Tinto va més enllà del coneixement del lloc o de les capacitats tècniques. Aconseguir una fotografia diferent, allunyada d'aquesta "contaminació", és prou difícil. El repte sens dubte és retratar un Tinto allunyat d'estereotips.

Un altre dels temes tractats en aquests moments distesos del viatge,

va ser el referent a la fotografia del Rio Tinto i els concursos de fotografia de naturalesa. A alguns de nosaltres, sobretot als que visitàvem per primera vegada el lloc, ens va sorprendre com podia ser que a certs concursos fotogràfics de natura es premiassin fotografies realitzades en un entorn tan humanitzat. De fet, de totes les diferents localitzacions a les quals anàrem, sols a la part inicial del riu vaig poder sentir aquesta sensació d'estar a un entorn natural.

Una vegada que es segueix el curs de l'aigua, més enllà del nucli urbà de Nerva, el riu està condicionat per l'activitat humana. Al llarg del mateix s'elevan edificacions abandonades, record d'un passat industrial que amenaça ruïna. Els fangars, cercats pels seus colors i textures, es troben en alguns casos envoltats d'aquestes runes de materials d'aquella indústria disseminats pel paisatge. En un determinat moment, durant la segona jornada fotogràfica, em vaig adonar que estava fent una cosa que, com a fotògraf, no m'agradava gens: estava tan centrat a buscar textures i colors que estava obviat la realitat que m'envoltava. Tot i que per-

El caracteristic color vermellós de les aigües del Tinto, amb un olor sulfurós, tenen un pH àcid d'entre 1.7 i 2.7.

Fotografies realitzades a la zona coneguda com Las Terracitas. El sòl en aquesta zona és una mostra de la varietat de colors i formes que el riu regala als observadors al llarg del seu recorregut

sonalment, quan estic fotografiant la naturalesa, m'encanta abstreure'm i captar imatges més personals que documentals, vaig decidir aturar momentàniament, la realitat que m'envoltava era aclaparant, no podia tenir la mirada centrada tan sols en el sòl del riu.

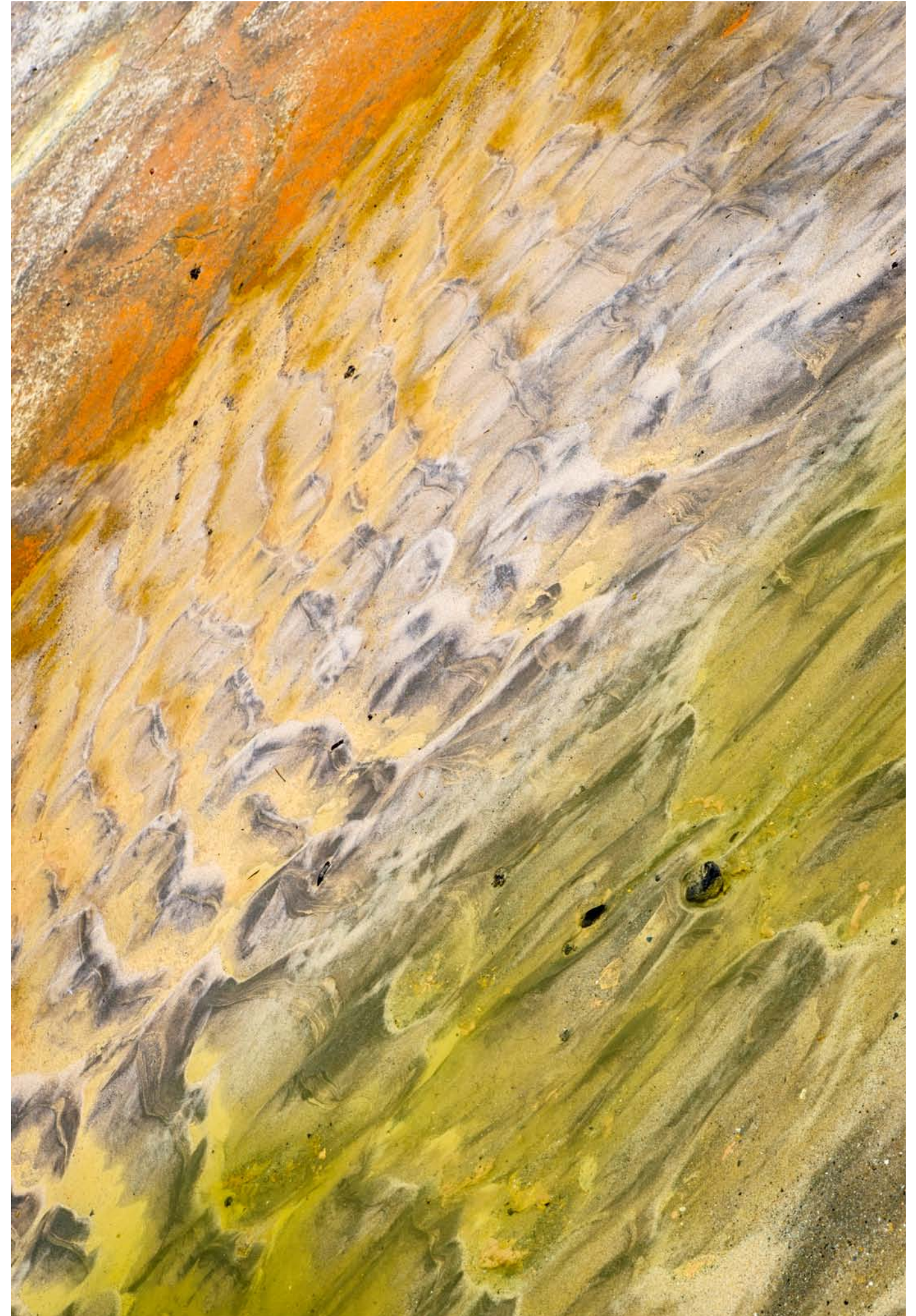
Al tercer dia del viatge l'amenaça que ens va estar perseguint des de gairebé el principi, es va fer realitat: la pluja va fer acte de presència. Aprofitant aquest imprevist va tocar adaptar-se i fer aquesta altra fotografia que m'estava cridant, una menys abstracta. Ens acostàrem així a La Dehesa. Just abans, als costats de la carretera, podíem veure les instal·lacions de l'empresa Atalaya Mining que des de l'any 2016 explota de nou les mines de Rio Tinto. Actualment s'extreu material de Cerro Colorado, una mina a cel obert de 4,2 km de superfície, una de les majors d'Europa. Des del mirador que hi ha a la carretera es pot observar l'anar i tornar dels bolquets. Basta una curta estona per adonar-se del volum de terra mogut que, segons les previsions, no cessarà fins a l'esgotament de les reserves de la

mina, passat l'any 2032. És difícil, si no impossible, que arribi a cicatritzar la ferida oberta d'aquesta terra.

Veient com es treballa aquí és impossible pensar que aquesta manera d'aprofitar els recursos de la naturalesa canviï, almenys a mig termini i de manera global. Al final, reflexionant des del mirador, vaig entendre la part de responsabilitat que cadascun de nosaltres hi té en la formació d'aquest paisatge humà. La societat a la qual vivim i de la qual, d'una manera o altra, hi formem part, és responsable directa d'aquestes cicatrius, invisibles i emmudides des de les nostres urbs, i no són més que el reflex d'una societat consumista que no té límits, sempre està ansiosa de més: extreu recursos naturals fins a esgotar-los, sempre en funció del rendiment econòmic generat, i llavors escampa els residus de manera desmesurada arreu del planeta.

Després de conèixer aquest paisatge, més dantesc que marcià, cada un de nosaltres hauria de ser conscient de la forma que tenim de consumir, i exi-

gir-nos tenir present, durant les nostres compres, coses com la durabilitat dels productes adquirits i la possibilitat de reciclar-los després. •

Aquesta és la fotografia que he duit de la meua primera visita al Tinto. Segurament hi hagi de tornar per poder concentrar-me més en les textures i en els colors, encara que ... Dubto que hi pugui tornar i no tornar pensar en altres qüestions que a un li vénen al cap després de passar uns dies a la zona: les condicions laborals, la subcontractació, l'externalització de serveis i la desigualtat en la repartició de la riquesa. El Tinto, sens dubte, es mereix més d'una visita.

